

realno šolo obiskovalo 136 učencov, tedaj 5 manj kakor lani. To sicer ni velik razloček, vendar kaže število učencov od leta 1853 do letošnjega leta, da ne raste od leta do leta, ampak da malo po malem pojemlje, ker je leta 1854 že bilo 181 učencov v vseh treh klasih. Kaj nek je vzrok tega? saj je menda ljubljanska realna šola tako dobra kakor vsaka druga spodnja realka. Po tem takem bi utegnili drugi trije vzroki poglavitni biti, — tako saj mi mislimo: Pervič imajo naši stariši po kmetih še premalo zapopadka o potrebi in koristi teh novih šol; našim kmetom so še večidel šole le za to, da se njih fant ali enmalo nemško nauči ali da bi dobili „gospoda“; za vse drugo jim ni mar, ker sami nepodučeni mislijo, da tudi njih fantom ni treba šolskega poduka za kmetijstvo, obertnijstvo, rokodelstvo itd. Zato smo gori rekli, da kdor piše kaj praktičnega o realnih šolah, naj piše to tudi v domačem jeziku, da bojo ljudje brali in se malo po malem „zbrihtali“. Drugič: so ene leta sèm se jele spet gimnazijalne šole bolj polniti in zavoljo tega morebiti koliko toliko opuštati realne. Tretjič: da domá nimamo višjih realnih šol. Vemo za stariše, ki pravijo: „če moram že fanta čez 3 leta v Gradec dati, ga pošljem tje raji koj prvo leto“. In to, da smo v Ljubljani dozdej le polovičarji, je gotov eden poglavitnih vzrokov, da péša naša realka. Ako bi se mesto združilo z deželnimi stanovi kakor tam pa tam drugod, bi se dala višja realna šola kmali napraviti; samo mesto ni kos vsemu temu; ako cela dežela zajema iz enega korita, naj pomagajo vsi za napravo tega korita. Nadjamo se, ko bode v življenje stopilo že dolgo zaželjeno novo deželno namestništvo, da se bode naprava potrebnih višjih realnih šol kmali v predvarek vzela; dotistihmal bomo še mogli čakati.

Dopisi.

Iz Banata 30. avg. Fr. B. — Dokler so topovi razsajali in meči švigali, je bilo vsaki dan le misliti in vprašati: koliko jih je zopet padlo? Zdaj ko bojno orožje miruje in sta pa tudi serp in kosa v kotu, je pač vrednejši prašati: koliko je padlo snopja? kakošna je bila žetva? Tako sem unidan prijatla nagovoril, ki je ravno z voza stopil, s katerim se je nekoliko dni derdral po Banatu sèm ter tje. „Poglej voz! — mi odgovori — in prec boš vidil, da nisem nikjer dežja vjel: le prah povsod, blata nikjer.“ — Suša je dober kos kruha vzela; najboljše polja pšenične ne dajo več od 15 vagánov na enem oralu, druge pa še manj, po 12, 10 in celó po 8 vagánov. Sploh nimamo več ko 8 do 10 vagánov od orala pričakovati; sicer pa je pšenica lepa in zdrava, zerno svitlo in jekleno; vsakemu trgovcu bode prav vseč, al gazda (kmetovavec) bo težko izhajal, ker debelega dobička vsak le od pšenice iše; le kar iz nje dnarja skupi, mu nekoliko v šparovko pade. — Rež je slaba, meršava, komaj do 15 vagánov na oral daje; ječmena, če ravno je dobro plenjal in se ga je 25 do 30 vagánov na oralu pridelalo, so ljudje malo sejali, pa tudi ni tako dober, da bi ga visoko ceniti smeli. — Oves je še najbolje rodil — govore od 30 do 40 vagánov na oralu; je težak, bel in suh, da si lepšega misliti ne moreš; za tega voljo ga pa tudi toliko na terg silijo, da mu je cena nizka. — Koruza na polji po hudi suši hira, gluho zerno kaže, klipovi (storži) so le na pol porašeni; ni tedaj obilega pridelka se nadjati. „Lahko si misliš — je končal prijatelj — da veselega lica nikjer nisem srečal, še tam ne, kjer so ljudje za ogeršico lepe dnarje skupili — tožili so tudi, da ondi, kjer so poželi, je hud vihar z dežjem polovico pridelka pokončal, da se bo komaj trud in delo splačalo. Ker pa je spomladna povodinj bila, je največja žalost — še danas voda stoji — ubogi ljudje niso toliko pridelali, kolikor jim je treba za seme; bogatega Banata v taki revšini nisem še vidil, dokler sem živ!“ Sedaj

pa je dosti; hajd! na žitni terg; tam vidiva vsake sorte žita; prodajali so staro pšenico po 3 gold., — novo po 2 gold. 30 kr. do 2 gold. 75 kr., — novo rež po 1 gold. 50 kr. do 1 gold. 80 kr., — ječmen po 1 gold. 50 kr. do 1 gold. 60 kr., — oves (z verhom) po 1 gold., — koruzo staro po 2 gold. — Duhana (tobaka) dozdej suša še ni poškodovala, prav živo zeleni; nadjati se je dobrega pridelka, vendar nobenega gospodarja ne veseli; goderdajo vsi, da kar se carevina in financijeri s tem pečajo, tudi to delo nič dobička ne donša; cena je od lani nižja, in gorje temu, kdor bi več posadil kakor mu financija dovoli. Bog daj, da bi to skoraj drugače bilo!

Iz Laškega na Štaj. 20. avg. — *o* — Dolgo vam že ljube „Novice“ nisem imel kaj tako veselega in zanimivega pisati kakor danes. Moram vam namreč povedati, da smo v sredo 17. avgusta t. l. tukaj čisto slovensk teater imeli v prid ranjenim vojakom. Predstavljali smo od gospod J. Drobnica poslovenjene igri: „Pravi Slovenec“ in pa „Starost slabost“. Sobralo se nas je bilo kolo domorodcev in domorodk k temu početju. Od vseh krajev so bili privreli gledavci in poslušavci, tako, da je igrališče polno bilo, akoravno je marsikter pred zabavljal, kaj da hočemo s slovenskim teatrom; saj ga ne bo človeka zraven itd. Vendar zvečer vidimo hišo polno Slovincov in Nemcov, ktere je sama radovednost tû sem prignala bila. Zaglasila se je najpred slovenska cesarska pesem, potem pa so igrali: „Pravega Slovenca“ tako izverstno, da ploska in smeja ni bilo ne konca ne kraja. Osebe te igre so predstavljali: gospod Janko Vijanski (Šimon, kmet), gospodična Lojzika Vošnakova (Neža, njegova žena), gospodična Hildika Žnideržičeva (Lizika, njuna hči), gospod Roš, (nek gospod), gosp. D. Valenčak (njegov drugar), Jerico pa je predstavljala Fanika Fliessova. Posebno dobro ste se odrezavale v tej igri gospodični: Hilda Žnideržičeva in pa L. Vošnakova. Res lepo je bilo viditi in še prijetnejše poslušati, kako gladko in čversto so govorile na odru domači marn. Pa tudi gospodom gré velika hvala zavoljo njih krepkega in urnega obnašanja na odru slovenskem. — Drugo igro „Starost slabost“ so igrali: gospod Roš (major Verhovski), gosp. Janko Vijanski (stotnik Erženovič), gospodična H. Žnideržičeva (Jelica, majorjeva hči), gosp. D. Valenčak (Šander, stotnikov sin). Tudi to igro so tako dobro doveršili, da se po pravici ne morejo očitno prehvaliti. Naj bi nikdar svoje pomoči k takemu narodnemu početju ne odrekli! Očitna hvala gré tudi gospod J. Ojsteršek na Laškem za dobro vredovanje iger. Igralo se je v gospod Fr. Slancovi hiši. Skupilo se je okoli 51 gold. Ko je bil konec te veselice, se je na obrazu marsikterega veselje bralo, kterege še menda nikdar občutil ni; zakaj tako prav domačega večera že dolgo nismo vživali. Vse je le slovensko govorilo, vse slovensko pelo; to je pač bilo rajsko veselje za vsakega rodoljuba. Drugi dan 18. avgusta se je pela sv. maša za našega svitlega cara, pri kateri se je sopet le samo slovensko popevalo. Nato smo imeli veliko obed, pri kateri se je sobrala skoro vsa gospoda Laškega terga. Zvečer tega dneva pa smo jeli popevati domače pesmice vsake sorte, in potem smo se zasukali v ples. Vsak je bil živo ganjen in spoznal je, da Slovenec tudi kaj zamore, ako je složen! Zdravice so se napivale mnogoverstnim osebam. — Pa vsega popisati ne morem, kar se je zanimivega in veselega tû godilo; samo rečem še, da imeli smo prav vesele in čisto narodne dneve! Hvala Laščanom, posebno pa gosp. županu Dragotinu Valentiniču, za njih postrežljivost in marljivost. Bog daj, da bi nam še več tako prijetnega časa pripravili. Z Bogom, dragi mi Laščani in Laščanke! Živila majka naša!

Iz Dervanje na Štaj. 20. avg. J. — Že več ko dva mesca so megle čez zevajočo naturo ali tiho plavale ali grozno vihrale, z nevarno strelo strašno divjale, drevje razcepale, hiše požigale, plašnim ljudem serce tlačile in še ne-

kterim življenje končale, in dežja le ni bilo. Ozimino smo lahko lepo pospravili, letne pridelke pa bi nam bila večidel suša vzela, ako bi nam ne bil dež 18. in 19. avgusta polhlevno škropiti začel; za ajdo je sicer prepozno, ali paša bo ozelenela, repa in drugo sočivje bo rahlo, grojzdje, katero je že venelo, bo debeleje jagode dobilo. Vino zna biti sopet dobro ali veliko menj od slednjih let ga bo. V radgonskih goricah je slabo po vinogradih, srednje polno je v Lutomiru, v Holozah, in le nekteri vinogradi na Goriškem so veselo polni. Plesnjivost pri grojzdji se je tudi že obširneje pokazala. Imel sem priložnost, en del Štajarske in nekaj Horvaške obhoditi, in kakor se je drugekrat tamošnih rodovitih planjav, dolin, lepih pristav in golib vse veselilo, ravno nasproti je bilo zdaj vse od suše pusto in žalostno viditi, travniki so rujavi, njive neobsejane, lepe čede se vlačijo okrog žejne in lačne po ostrom sternašu; najhuje je, da še vode manjka ljudem in živini; žalno se mi je storilo, ko vidim kravo poklekovati in se nagibaje iz globokega bedna vodo cmerkati. Vode je menj od leta 1857; še močni viri slabo teko. Sadja tudi ni nikjer viditi, k večjem kako češpljo, in povsod je tudi sadno drevje žalostno zanemarjeno; en sam saden drevored, sicer slabo gleštan, kaže na cesti od Rogatea v Stermsko srenjo, da bi lahko veliko enakih bilo. Radujemo se, da smo še zdravi, le bati se je, da bi griža bolj ne pritislila, ker se je že tu in tam, posebno pri sosednih Nemcih zlo prikazala, kakor leta 1857; najbolje je, se prehlajenja varovati. Med živino pa je v nekterih vaseh zlo svinjet pocerkalo po čermu (Milzbrand), vnetji želodca in čev; povsod imajo krivo misel, da edini vzrok je v oteklini dvanajstoperstka ali želodnega izhoda, da ne more ješa se iztekati; pa pomanjkanje vode in napačna strežba ste krive. Od stekline se je tudi že čulo.

Iz notranjske Bistrice. Mnogo bravcov rado bere, kako smo v Reki šolsko leto končali; hočem toraj nekoliko verstic o tem pisati. Konec leta je bil v saboto 20. t. m. Po veliki božji službi se je veliko gospode v lepo ovenčano dvorano zbralo. Zapeli so najpred učenci nekoliko lepih pesmic. Vidilo se je, da se petja učenik, gosp. Komel, ž njimi ni zastoj trudil. Ko je petje utihnilo, je bil latinski in po latinskem nemški govor. Po razdeljenji daril sta dva učenca, prvi horvaški, drugi talijanski govorila. Če so ravno vsi štirje izverstno govorili, je vendar horvaški govor vsakemu domorodcu najbolj serce ogrel. Rekel je namreč, da, če je ravno naš jezik čverst in lep, vendar take literature nimamo, kakoršno bi imeti mogli. Pokazal nam je dalje, kako se moramo truditi, da našemu slovstvu pomagamo. Komur je narava vroče serce in pesniško žilo podelila, naj se vzdigne, kakor sivi orel pod oblake; čakali ga bomo z najzelenejim vencom in ga pesnika pozdravili. Pa srečen, trikrat srečen je vsak, kdor nam kaj lepega in koristnega spisati zna. Naša zemlja je krasna — moža pričakujemo, ki nam jo bo popisal. Junakov in junaških del naših očakov nam zgodovina brez števila hrani — moža čakamo, da nam te bisere zbere in na dan prinese. Starih besed, izrek, prislovic, pesem in pripovedk je med narodom še veliko, pa čez dalje manj — moža nam je treba, da nam po Vukovim izgledu nabera in nabera. Vsak je dolžan, je govornik končal, domovini pomagati, da nam ona ne reče: „Zaô mi je neuradni sine, da sam te rodila!“ — Sklenila je cesarska pesem slovesnost. — Suša je okoli Reke zlo huda in vročina taka, da je skoraj ljudje ne pametijo. Vse je rujavo in drevje se je v nekterih krajih popolnoma posušilo. V Bistrici ni ravno tako, pa tudi ne mnogo bolje. Ljudje boleajo. Bog nam daj skoraj kaj dežja!

Janez Bilc.

Iz Kranja 28. avgusta. — . — V četrtek so tukaj premije delili posestnikom dobrih mladih pa tudi starejih kobil. Veselo je bilo pervikrat to, da je 27 gospodarjev pripeljalo svojo živino in se poganjalo za premije (eden je prišel s kobilo in žebetom celó iz Dolenskega

in je tudi premijo dobil), in pa da je bila komisija v stanu vseh 7 premij (eno s 15, eno z 10, pet pa po 5 cekinov) razdeliti, kar lani ni bilo mogoče ne v Mokronogu, predlanskem pa tudi tukaj v Kranji ne. — Jesenska letina na kranjskem polji več obeta kakor na ljubljanskem, zlasti ajda je lepa in pridne bčelice imajo že več dni kaj dobro pašo, česar smo se sami v gosp. Jalenovem bčelnjaku prepričali. Pri tej priliki smo tudi veselo novico zvedili, da sta si gospod mestni župan Jalen in mestni svetovavec gosp. K. Pleiweis na skerb vzela, da bi se s pripomočjo premožnejših in za olepšanje kranjskega mesta marljivih mestnjanov za Fidrom ob Savi proti Sterževem sprehajališče s senčnatim drevjem zasadilo in tako v prijetnem kranjskem mestu to napravilo, kar mu je zelo potreba in že veliko let domači in ptujci milo pogrešajo. Tudi Sterževčanje bojo hvaležni za hladno pot v hudi vročini. Delo ni težavno, pa tudi prevelicah stroškov ne bo prizadjalo, in kakor si je ranjki gospod župan Hradecki v Ljubljani z napravo sprehajališča „Sternallee“ postavil lep spominek, tako si ga bo postavil tudi tukajšni župan gosp. Jalen, ako se krepko loti omenjenega početja in ga kmali dožene. Naj bi se v jeseni berž pot ravnati začela in jame za divje kostanje kopale, spomladi pa drevje sadilo! Da bo kantonski poglavar gospod Derbič oestro kaznoval vsakega hudobneža, ki bi se prederznil poškodovati kako mlado drevo, smo si že samo iz tega popolnoma svesti, kar je verli gospod storil za zasadbo dreves v črnomeljskem kantonu.

Iz Želimelj 26. avg. A. M. — Dve reči ste, ki ju zapišem in se mi zdete zadosti važne, da bi ju po „Novicah“ razglasili. Perva je: Poslavljenje našega rojaka, gospod Gregorja Krobotina stotnika pri 11. regimentu topništva, kateri je, kakor sem unidan bral, povzdignjen od presvitlega cesarja v vitežki stan in mu je podeljen Leopoldov red zavoljo njegove hrabrosti. Gotovo bo s to novico vstreženo njegovim sošolcom in znancom in je njemu v čast kakor tudi domovini v slovo. — Gregor Krobotin, rojen v Stražišu poleg Kranja, kjer je njegov oče kmetijo imenovano Reženovše v najemu imel, je od začetka v Kranji v šolo hodil, v latinske šole pa v Ljubljani; ob vakancah leta 1827 je bil pa h kanonirjem poterjen, ako se ne motim, po doveršeni peti šoli. — Druga novica je pa nesreča, ktera je zadela v saboto 6. dan tega mesca vas Pijavo gorico v izanski fari. Strašen požar jo je pokončal. Pri taki silni suši je bilo vse naenkrat v ognji. Od cele vasi so le ena sama hiša in trije podi ostali; drugo je pa vse do tal pogorelo. Ljudje niso mogli družega kakor živino oteti, pa še te ne vsi. Zadušila sta se tudi dva otroka v nekem hramu. Pogorelo je 23 hiš in gotovo trikrat toliko družih cimprov — hlevov, podov, kozolcov, ki so bili z mervo, slamo in žitom napolnjeni. Zavarovani so bili razun 6 gospodarjev vsi. Čeravno jim zavarovavnica ne more povrniti vsega, kar jim je oginj vzela, jim bo vendar lep pripomoček, kterege bo unih 6 gospodarjev, ki niso zavarovani bili, zlo pogrešali. Kakor pravijo, se je oginj pričel po hudobnosti. Ker so ti pogorelci usmiljenja vredni in potrebni, smemo upati, da jim bo marsikter dobrotnik na pomoč pritekel. Bog daj!

Iz Ljubljane. Že sopet je velik požar domovje in pridelke cele vasi v pepel premenil. 25. t. m. ponoči namreč je pogorela vas Kozarje; 11 hiš in 22 poslopij je oginj pokončal. — Druga žalostna novica je, da je hudoben človek 26. t. m. v Tomačevem župana zaklal, kateri je, kakor je na kmetih navada, zavoljo prevelike vročine pred skednom na vozu spal. Tih in sploh spoštovan mož je bil; oče 4 otrok. Hudodelec je še neznan.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Ko je unidan dunajski časnik po ces. sklepu od 21. t. m. premembe v ministerstvu oklical,